

Близько 98 % всієї діяльності навчального закладу становить робота вчителя й учнів на уроці. І про що б ми не говорили щодо освіти, а в кінцевому підсумку якість її зводиться до ефективності уроку. Саме тому якість роботи школи має визначатися вдосконаленням усього процесу навчання та виховання на уроці і відповідно, спільною роботою всіх його учасників і в першу чергу – через учнів, учителів, адміністрацію.

Урок – життєдайне джерело найважливішої управлінської інформації для директора школи. Він має бути міцним фундаментом основної роботи керівника, оскільки якість уроку в кінцевому підсумку визначає результат роботи всього навчального закладу. Директор має усвідомлювати, що в класі розв'язуються основні завдання сучасної школи, і саме тому він повинен регулярно бути присутнім на уроках.

Сьогодні існують різноманітні думки щодо потреби відвідувати уроки у вчителів та щодо кількості цих відвідувань. Навіть зараз існує немало керівників, які проблемі відвідування уроків не приділяють належної уваги або й зовсім відсунули її на другий план. Достатньо образно про такого керівника писав *В. Сухомлинський* у “Розмові з молодим директором школи”: “Такого керівника можна порівняти з людиною, яка з'явилася на роботу із зав'язаними очима і блукає, як у темряві: щось чує, але нічого не бачить, не знає, не розуміє”.

Як на мене, то дискутувати на тему “Чи потрібно відвідувати уроки у вчителів?” немає ніякої потреби. Адже тільки відвідуючи й аналізуючи уроки, можна простежити, як виражається, розкривається інтелектуальне життя педагога, та пізнати своїх учнів, що є необхідною умовою управлінської діяльності.

Відвідування уроків не визначається тільки кількістю. Головне – це результативність. Важливо, щоб відвідування та аналіз приносили користь учителю, учням, а для цього керівник має побачити на уроці головне, найважливіше, що якісно характеризує хід педагогічного процесу.

В управлінні школою існують різноманітні підходи до проблеми відвідування й аналізу уроку. Про це переконливо засвідчує різноманітність пам'яток, схем з аналізу уроку, розроблених різними авторами.

Але яку б схему спостереження та аналізу уроку не використовував керівник, результат відвідування в переважній більшості визначається вмінням його дати правильну, об'єктивну оцінку уроку. Це не проста і нелегка справа. Після уроку за один стіл сідають двоє професіоналів, які мають відповідну педагогічну освіту, і ведуть розмову про його результативність. А в кінцевому підсумку результат їхньої розмови покаже, чи захоче вчитель, щоб керівник ішов до нього ще на уроки. Якщо після уроку на запитання вчителя: “Що ви скажете про мій урок?”, керівник відповість: “У вас все добре” або “Мені сподобалось”, то зрозуміло, що такого відвідування вчитель не буде бажати. Він хоче почути оцінку результативності своєї діяльності на уроці, нібито побачити свій урок зі сторони, а директор має виявити досягнення педагога в організації навчально-виховної роботи, зробити їх надбанням всього колективу, а в разі потреби надати необхідну практичну допомогу.

В аналізі уроку головним має бути його *результативність*, яка визначається ступенем близькості досягнутого результату до запланованого. Тому при аналізі основну увагу слід акцентувати на тому, в якій мірі вчитель домігся сформованості тієї якості знань, умінь і навичок, яка властива змісту та типу уроку.

Пропонований нижче варіант аналізу уроку – це спроба дати керівнику, а особливо молодому, пораду щодо його проведення (при цьому треба максимально врахувати програмні та методичні вимоги щодо викладання предмета, особливості класного колективу).

Варіанти аналізу уроку

1. Урок за типом _____.

Чіткість його визначається логічним взаємозв'язком окремих структурних частин, які оптимально витримані за часом, мають свою мету та зміст і відзначаються логічною завершеністю. Це підтверджує достатню культуру педагогічної праці. Раціонально, вдумливо і дидактично грамотно визначена *основна мета уроку*, вона чітко впливає зі змісту навчального матеріалу, відповідає віковим і інтелектуальним особливостям учнів класу та несе в собі інформацію про кінцевий результат уроку.

Відповідно до місця уроку, основної мети та завдань окремих його частин, які чітко формулюються перед учнями та узгоджуються з їхнім особистим досвідом, тип вибрано правильно. З урахуванням особистісно орієнтованого підходу до навчання вчитель надає перевагу гнучкій (або стійкій) структурі уроку.

Уміло проводиться *мотивація навчальної діяльності* учнів на всіх етапах уроку, що сприяє збудженню їхнього інтересу до вивчення нової теми, творчої діяльності.

Зміст уроку повністю відповідав вимогам навчальної програми та меті поставлених завдань.

Кваліфіковано реалізовано *принципи навчання* _____.

Це достатньо чітко проявилось _____.

2. Свідомому засвоєнню нового матеріалу слугувало *методично правильно організоване повторення* раніше вивченого матеріалу та *актуалізація* опорних знань, умінь і навичок учнів.

Належним чином було проведено перевірку домашнього завдання. З цією метою вчителем було використано такі форми роботи: _____. Вдале поєднання форм (_____) та прийомів (_____) опитування дозволило педагогу опитати декілька раз весь клас (_____ учнів). Оптимально використано час на цю роботу. *Перевірка знань* учнів характеризується чіткістю мети. Опитування мало науковий характер, що в першу чергу обумовлювалося вмінням виправляти помилки в ході відповіді та залученням до цієї роботи учнів.

Робота з вивчення нового матеріалу характеризується *конкретністю й чіткістю реалізації основних завдань уроку*. Виклад нового матеріалу відзначається логічністю, умілим виділенням головного, істотного. Учитель розкриває зміст теми цікаво, доступно, з наукових позицій, використовує останні досягнення. Новий матеріал вивчається в процесі самостійної роботи, яка носить творчий пошуковий характер. Це сприяє розвитку в учнів самостійності, допитливості, здатності встановлювати певні закономірності. До основних висновків учні приходили самі, а вчитель при цьому зберігав керівну роль.

Педагог уміло пов'язує матеріал (_____) з життям, (_____) виробничим оточенням і робить це так, що цей зв'язок впливає зі змісту вивченого матеріалу та є його логічним продовженням.

Уміло був залучений до уроку матеріал _____ з предмета.

У ході подання нового матеріалу проводиться безпосередня перевірка якості розуміння його учнями. Засвоєння нового матеріалу школярами на уроці є оптимальним.

Постановка вчителем питань стимулює розвиток розумових сил, не налаштовує на заучування, активізує думки, виховує інтерес до навчання. Питання, які ставить учитель, вимагають вдумливого читання, розуміння та осмислення матеріалу, але не його механічного заучування. Учитель направляє хід думки учнів таким чином, щоб вони активно, зосереджено намагались побачити невидиме, зрозуміти приховане, розглянути незвичайне у звичайному, у тому, що зустрічається на кожному кроці (*розумова активність*). Види роботи відповідали віковим особливостям учнів, дозволили вчителю активізувати навчальну їхню діяльність, що в кінцевому підсумку було результатом того, що учні були не пасивними слухачами, а активними учасниками.

Найбільш вдалими методами були _____, прийомами _____, формами _____.

Це дозволило вчителю раціонально організувати роботу учнів на всьому уроці (на етапі _____) та в повній мірі здійснювати контроль за рівнем сформованості _____ .

Використання різних видів роботи сприяло зниженню втомленості учнів у процесі роботи. Це позитивна сторона уроку, глибоко продумана вчителем.

3. Оптимально організовано *самостійну роботу* учнів під керівництвом учителя з урахуванням рівня їхніх навчальних можливостей. Самостійна пошукова діяльність учнів на уроці забезпечувалася в процесі співпраці вчителя та школярів. Учитель протягом уроку (на етапі _____) виступає в ролі консультанта, порадирика. Колективна робота учнів уміло поєднується з виконанням індивідуальних диференційованих завдань.

4. Використання наочності та технічних засобів навчання (_____), їх застосування дозволило не тільки доступно викласти новий матеріал і закріпити його, але і зекономити час на вироблення практичних умінь і навичок в учнів на самому уроці. Це особливо важливо, оскільки попереджується перевантаження школярів в умовах домашньої роботи. Використання технічних засобів і засобів наочності допомогло учням глибше проникнути в суть вивченого матеріалу.

Запитання вчителя до учнів активізували їх до самостійних суджень і практичних дій, направляли на доказову відповідь. Це сприяло більш повній реалізації на уроці принципу виховуючого та розвиваючого навчання. Протягом уроку (у процесі _____) учитель добився від своїх учнів грамотної і повної відповіді, точних формулювань.

Педагог пропонує не лише відтворити пройдений матеріал, але і виділити із нього найбільш істотне, підтвердити практичні навички теоретичними положеннями. Доповнює і поглиблює відповіді учнів, стимулює їх на активне, свідоме засвоєння матеріалу постановкою цілого ряду запитань. Оптимальним у процесі перевірки є *співвідношення теоретичних та практичних завдань*.

Слід відмітити вміння учнів триматися під час відповіді як з місця, так і біля дошки, звернутися до вчителя, доповнити чи поправити відповідь товариша.

Показникам пізнавальної активності й інтересу учнів до вивченого було те, що вони поставили _____ запитань до вчителя та до своїх: товаришів; _____ учнів хотіли взяти участь в обговоренні питань, поставлених перед ними; _____ учнів бажали доповнити, відкоректувати відповідь однокласника. _____ учнів негативно ставилися до навчальної діяльності на уроці, до уроку в цілому.

5. *Оцінювання роботи* учнів проводилося відповідно до критеріїв, об'єктивно й аргументовано. Отримані учнями бали виставлено в щоденники.

Позитивним у роботі вчителя з учнями на етапі усвідомлення матеріалу є те, що він дає час на обдумування, використовує різні форми роботи (_____) та види наочності (_____).

Упродовж уроку знання _____ застосовувались у вправах, учні зробили _____ крок на шляху розвитку. Навчання здійснювало вплив на розвиток і виховання школярів, тому що учитель враховував навчальні можливості кожного з них. Урок сприяв розвитку кожної дитини, її пам'яті, мислення, волі, ефективно організовувалась пізнавальна діяльність школярів. З цією метою _____ було забезпечено умови для продуктивної роботи мислення й уяви, шляхом _____ учитель домагався зосередженості та стійкості уваги. Вдалим використанням методів _____ ,

форм _____ педагог стимулював активність і самостійність мислення учнів.

Майстерність учителя виявлялася у тому, що знання, набуті учнями на попередніх уроках, вдало застосовуються і надалі, повторення оптимально співвідноситься з вивченням нового матеріалу таким чином, що для цього не потрібно спеціально виділяти час. Систематична робота вчителя в

Вчитель Голянич Н.І.

даному напрямку дасть змогу повторювати учнями матеріал без завдань для домашнього повторення за підручником.

Ефективною була робота протягом усього уроку (на етапі _____) з підготовки учнів до *тематичного оцінювання*. Вона виявилася у _____.

Весь клас працював активно і з інтересом.

6. Заслуговує на *увагу робота з вироблення культури навчальної праці*, У кожного на парті є все необхідне. Учителем підготовлено пам'ятки з виконання _____, які є на кожній парті. У результаті, при зміні одного виду роботи на інший не витрачається дорогоцінний час. Записи в зошитах, на дошці ведуться чітко й акуратно. Постійно організовується робота школярів з навчальним підручником.

7. З точки зору *виховного впливу уроку*, перш за все треба відмітити особистість учителя. Спокійний тон, уважне і добре ставлення до учнів у поєднанні з вимогливістю, манера звертатися до класу, витримка – усе це передається дітям і слугує еталоном людських стосунків. Вихованню учнів сприяли *засоби навчання*, а саме естетика їхньої форми і змісту. Виявленню творчого потенціалу школярів сприяли вдало застосовані методи і форми роботи. З метою виховання у школярів (_____) учитель дохідливо, переконливо та яскраво використовує _____. Урок відзначається свідомою робочою дисципліною.

8. Продумано і своєчасно дано *домашнє завдання*. Зміст його впливає із усього ходу уроку і носить творчий характер, активізує учнів самостійно робити висновки, поглиблювати і за-вершувати роботу, розпочату на уроці (вдосконалення вмінь, підготовка до оволодіння знаннями в класі, спостереження над предметами та явищами природи і праці, задоволення і розвиток багатограних інтелектуальних запитів). Учитель зробив потрібні роз'яснення щодо виконання завдання і перевірів рівень розуміння ходу його виконання учнями, попередив учнів про можливі труднощі під час виконання завдання та дав рекомендації щодо подолання.

Задаючи читати матеріал за підручником, педагог дає питання, над якими, читаючи, треба подумати. Задані практичні завдання орієнтовані на застосування, поглиблення знань, учитель показує, як треба зіставляти, осмислювати теоретичні закономірності з виконанням даного завдання (що аналогічна робота виконувалась у класі). Суттєву роль відіграє *індивідуалізація* домашнього завдання – це доводить, що вчитель вивчає можливості, здібності кожної дитини.

9. На уроці створено належні матеріальні, морально-психологічні, гігієнічні, естетичні умови. Урок проходить у чистому, добре провітреному класі _____.

Заняття проведено в досить високому темпі, раціонально використано кожную хвилину.

Мети уроку досягнуто. Учні набули знань _____, практичних умінь _____, удосконалили загальнонавчальні вміння і навички _____, на уроці формувалися уміння, _____ навички.

10. Заняття має логічне завершення: проводиться перевірка завдань, які дано учням перед його початком. Висновки з уроку робить учитель (учні). Прийоми мотивації та організації навчальної роботи учнів упродовж уроку сприяють створенню такої ситуації, при якій учні відчують задоволення від своїх успіхів у навчанні ("*ситуація успіху*"). Зміст уроку сприяв розвитку в учнів інтересу до навчання. Активна робота учнів у ході уроку дозволяє зробити висновок про те, що матеріал з теми засвоєно. Звертає на себе увагу кропітка, продумана, здійснювана з уроку в урок підготовка вчителя та учнів до активної роботи, система роботи педагога з підготовки учнів до тематичного оцінювання.

11. Урок проведено відповідно до обгрунтованого, чіткого плану, складеного вчителем у процесі підготовки до нього. Він оптимально коригується учителем відповідно до обставин.